

In memoriam.

Zacht ruischt de wind door het loover der hooge populieren, glanzende zonnestralen glijden neer en tooveren hunne gouden tintelplekken op den bemosten grond, op de afgevalen bladeren — op de zerken.

Ik sta bij een graf, en om mij heen is de stilte van het kerkhof, waarin de geluiden van het eindende zomerleven allen hoorbaar zijn, allen, tot 't langzaam neerschuielen der bladeren naar hun laatste rustplaats.

En ik luister naar al die geluiden en hef 't hoofd op om ze beter te hooren, al die klanken van 't leven verre en nabij, nu gelouterd door de kerkhofstilte.

Ik sta bij een graf, haar beider graf. Dat weet ik. Daar ben ik voor hier gekomen.

Luider ruischt 't nu boven me, kleine takjes wijken — een kastanje komt neervallen en ik volg ze in haar daling, nu ploft ze neer op een grafzerk — en split —

Mijn oogen blijven rusten op die grafzerk, waar ik bij moet blijven, vanmiddag, want ik zou naar haar graf gaan en zie, nu ben ik bij haar graf, beiden liggen ze daar. —

't Hielp niet, of ik 't mij nog eens en nog eens vertelde, maar nu, met mijn oogen op de grijze zerk en nog niet luisterend naar andere geluiden, omdat die plof in de stilte mijn ooren licht heeft verschrikt, nu komt opeens tot me een van die oogenblikken van volkomen bewustzijn, een bewustzijn, zóó helder en vast en klaar en scherp, dat 't mij is of ik al dien tijd gesluimerd heb en nu opeens wakker ben geschrikt, met even eene huivering van bevreemding, dat ik me dáar bevind. Daar, dáar, God, aan haar graf!

O, dat was een der schrikbeelden van mijn meisjestijd, 't weten, dat er een oogenblik zou komen, niet ver af meer, dat ik aan haar graf zou staan! En als ik mijn jong bloed het Leven voelde toebruisen, en ik zat na zulk eene bui van toekomstbestorming rustig bij haar, dan opeens voelde ik 't weer, dien angst, want in die toekomst zouden zij niet meer zijn!

Nu sta ik hier voor 't eerst. Drie weken rusten zij er al. Ik kón niet eerder komen. Ik had niet eerder den moed, voortaan onder mijn vaste bezoeken dezen nieuwen op te nemen: bezoek aan haar graf, aan 't graf mijner lieve oude tantes.

En nu ik hier ben, welbewust wáar en waarom, nu ben ik kalm. In mijn toe-

komstdroomen had ik mij mezelve daar voorgesteld, wanhopig schreiend en haar terugroepend.

Neen, ik ben kalm, kalm genoeg om de verschillende gevoelens te ontleden, die zich van mij meester maken.

Ik voel me verlaten. 't Is, of er een heel, heel groot gat is geslagen in mijn leven, en door dat gat heen bespeur ik niets dan eindeloze leegte.

Wat is daar vroeger geweest, daar, waar 't nu zoo dof en eindeloos ledig is?

Opeens bestormen mij de herinneringen zóó teugelloos, dat ik mij op den rand der zerk nederzet en ze den tijd gun, over mij heen te gaan.

Mijn God, is 't niet, of ik oud ben, dat ik al zóóveel herinneringen heb, dat ik reeds in mijn leven eene zóó volkomen afgesloten, onherroepelijk voorbije periode tel?

En toch ben ik jong, en ik ben 't me bewust ook. Want anders zou ik niet, toen voor 't eerst de tijding van haar dood tot mij doordrong, mij gevoeld hebben als een klein kind, dat loopen leert, en dat men plotseling loslaat, zeggend: „Leer nu maar alleen verder!”

Dan wankelt 't door, en loopen leert 't wel, maar 't voelde zich toch even heel hulpeloos!

Ja, ik ben nog jong, nog een kind, haar beider kind immers, al voeren mijne herinneringen mij een schier eindeloos langen weg terug tot mijn aller-allereerste souvenirs, trouw bewaard in hoofd en hart als wonderdoende reliquieën.

Mijzelve als kind op den arm van de oudste der zusters, tante Marie, degene, die me nog liever had, die me nog dierbaarder was dan tante Jet.

Als kind, klein spartelend meisje, rondgedragen door de kamer langs elk schilderij, en van elk mij geschiedenissen verhalend, prachtige geschiedenissen.

Zóó diep zijn ze me in 't hoofd, in 't hart geworteld, dat ik later altijd bij 't weerzien dier oude hardgekleurde platen, dat ik nóg bij 't me verdiepen in de herinnering aan die uren, 't gevoel heb, als ben ik daar *gewees*t in dat landschap met bergen, in dat donkere diepe dennenwoud, als heb ik daar gestaan op de veranda, onder 't laag neerhangend Zwitsersch dak, starend in 't dal. —

Als ik nóg platen zie, me herinnerend aan deze, dan krijg ik opeens dat vertrouwelijke gevoel weer, als was ik even in 't Paradijs, waaruit ik voor immer verdreven werd.

O, die liefde, die heerlijke liefde en zorg, waarmee ik, klein ding, omringd werd! Als de ommevang door de kamer was afgeloopen en voor ieder schilderij, voor elke plaat de eigen historie was verteld, altijd weer met verrassende stembuiging en steeds nieuwe opgewektheid, en was aangehoord, altijd weer met dezelfde aandacht, dan werd ik op mijn eigen stoeltje, een Weener stoeltje, grappig contrast met de zwaareiken meubelen der ouderwetsche kamers, aan tafel gezet en dan kreeg ik mijn eigen bord, wit porcelein met zacht-lila teekeningen.

O, dat bord! 't Vertoonde een heel tafereel, een jongetje in een dicht woud op den voorgrond, en achter dat woud verhief zich een hooge, hooge, berg, een kasteel dragend — nooit kon ik gaan eten, zonder minuten lang het bord aan te staren, en medelijden met 't jongetje te hebben, dat er niet heel vroolijk uitzag: 't was verdwaald, 't hoorde op 't slot thuis en *als* 't misschien den weg terugvond, arm arm jongetje, wat moest 't dan een heel eind klimmen om weer thuis te zijn! En misschien was 't al erg moe, en er dreven vele wolken in de lucht, 't zou gauw leelijk weer worden.

Dan kwam er een groote lust in me op, om ineens heen te rennen en 't jongetje te helpen, en als ik dan mijn beenen reeds van de stoel afdraaide, gereed mij op den grond te laten zakken, kwam ik weer tot de werkelijkheid terug.

't Was maar een bord, en geen heuschelijk jongetje.

Stout jongetje, wat hoefde je me zoo'n angst aan te jagen? Tot straf werd dan bosch en berg en kasteel en jongetje belegd met de zorgvuldig gesneden boterham; dobbelsteentje na dobbelsteentje werd opgegeten, zoodat 't zachtpaarse tafereel langzamerhand zich weer voltooide onder het brood vandaan, maar 't laatst bleef steeds 't brood liggen op 't jongetje — dan had hij ook maar niet moeten verdwalen!

's Avonds na 't maal bereikte het genot zijn toppunt. O, die heerlijke spelletjes, uitgedacht door beide tantes, om me telkens en telkens weer te doen schateren! Van dominosteenen werd een huis gebouwd, met kamers en gangen en zalen, alles in plattegrond. Tientallen van papieren poppetjes, mannetjes en vrouwtjes, groote en kleine, mochten 't huis bewonen. Dan wandelden ze door elkaar, zaten te babbelen in de eetkamer over Nannie, hun klein meesteresje,

dat zoo goed voor hen was, speelden en trippelden in de speelzaal of snurkten als ossen in de slaapkamers. Had 't spelletje dan lang genoeg geduurd, dan begon 't hard te waaien, een vreeselijke catastrophie ontstond, 't huis stortte in en onder 't gewirwar van steenen vandaan staken de papieren ledemaatjes hulpzoekend uit.

Soms, op zomervonden werd 't spelletje uitgebreid. Achter in den tuin stond een prieeltje, zoo dicht begroeid met klimop, dat 't daarin steeds duistere nacht was, en 't krioelde er van spinnekoppen. Toch had de klimop nog een doorgang tot 't duistere binnenste gelaten.

Als 't dan heel mooi weer was, ging tante Marie met me in den tuin, terwijl tante Jet zich geheimzinnig afzonderde met een stapel kranten en eene schaar en ik popelde van blijdschap en verwachting. Na een kwartiertje kwam tante Jet dan weer te voorschijn met een heel pak reusachtige papieren poppen, slap over haar arm hangend, poppen van de meest fantastische vormen, nooit eender als den vorigen keer. Iedere pop hing aan een draad witte breikatoen. Die draad werd door 't latwerk boven den doorgang van 't prieel gehaald en daar begon de pret! Wild dansten de poppen op en neer, nu een solo, dan allen tegelijk, scherp afstekend tegen de duisternis van 't prieeltje en 't bal eindigde zóo bacchantisch wild, dat velen der executanten er hunne ledematen of zelfs hun hoofd bij inschoten.

Zóo werd ik er in mijn jonge jaren geboeid, en zag ik in het huis der tantes een paradijs.

Later, toen de jaren voorbijgegaan waren, eindeloos lange jaren, zóo lang als ze alleen in de jeugd zijn, later, toen de wereld mij had geleerd, wat vermoeidheid was, toen gaven zij me de rust.

En toen de wereld mij leerde, wat strijd was, stonden zij reeds daar met haar vrede. Voor verdriet hadden zij troost, voor vreugde een zachten glimlach, een traan van blijdschap, omdat haar kind zoo gelukkig was.

Die kalme, heerlijke dagen, die ik bij haar doorbracht, geregeld van elke vacantieweek één, van elke werkweek een avond. Als dan in de zomervacantie 's morgens om even tien uur de deur achter mij dicht werd gedaan en ik in hare woning stond en mijn kus op haar oude, gerimpelde wangen drukte, dan was 't opeens vrede en rust, en heerlijke versterkende kalmte in mijn ziel. Den ganschen dag voelde ik om mij heen die

reine atmosfeer van zielevrede, die eenen kalmen glimlach legt op 't gelaat, die 't voorhoofd effen strijkt en de rimpels glad en die de oogen zacht doetschitteren, onverschillig of die oogen nog het leven te gemoet — of er reeds op terug zien.

Somtijds kwamen er 's avonds twee vriendinnen der tantes op bezoek, twee oude statige verschijningen waarvan de oudste in de tachtig reeds, nog de sporen eener schoonheid droeg, die vroeger aller harten verrukte. Dan zette ik de stoelen klaar in de serre en we doken er in rondom de tafel, die voor de wijd open tuindeuren was gezet. Dan glimlachte ik soms, om het contrast, dat mijn aantal jaren met 't hare maakte, tante Jet, de jongste, was reeds twee en zeventig, en mijn bakvischfiguurtje in dun zomergoed naast de zware deftige gestalten in ruischende zijde of onverslijtbaar tibet.

Dan stroomde de avondkoelte met haar geuren naar binnen, van louter goud blonk de hemel, de klimrozen langs de pilaren der warande schenen steeds hooger te stijgen op hunne stengels en de bovenste rozen wuifden en wiegden vrij in de zachte, goudstralende lucht; zachte stemmen verhaalden elkaar geschiedenissen uit den overouden tijd, toen tante Marie nog een klein kindje was en haar vriendin Marjanne haar buurmeisje, toen tante Jet nog als een hulpeloos wezentje in 't wiegje lag en zóó hard schreeuwde dat Lize, Marjanne's zuster, haar van ongeduld te hard wiegde en haar bij ongeluk omsmeet met wieg en al. En wat kon tante Marjanne niet heerlijk vertellen van haar man, die aan 't hof had gediend en 't had gekend in al zijn vroolijken luister, toen de jonge prinsen er speelden en de mannen er gingen en kwamen, die in mijn geschiedenisboek staan bij de „Nieuwste Geschiedenis."

Nu zijn ze heen, alle vier. En de twee, die ik zoo lief heb gehad, ze liggen hier onder dien zwaren steen. Groote God, 't ergste is gebeurd, datgene, waar ik nooit aan gedacht had, dat 't kón gebeuren. Ze zijn plotseling weggerukt, tante Marie na zulk een korten, hevigen doodsstrijd, dat ik niet eens afscheid kon nemen, slechts nog haar lijk kon zien, en tante Jet in zulk een toestand vond, dat ze niet eens meer „haar kind" herkende. En ik had me steeds voorgesteld dat tante Marie een sterfbed zou

hebben, kalm en zonder strijd, omringd door wie haar liefhadden en voor 't laatst haar kind gulden woorden toefluisterend, die ze zou bewaren in haar hart, 't lange leven door.

In één week was alles gedaan.

Zóó vernielt de storm den liefelijksten tuin, zóó vertrapt en verwoest de vijand de bloeiendste streken. Niets bleef er over van 't geen mij zoo dierbaar was. 't Huisraad werd verkocht, verdeeld, en verdween spoorloos, en ik kon niets redden van alles wat tot mij zou blijven spreken van haar; niets, zelfs geen souvenir, zelfs niet 't paarse bord of een der leelijke oude schilderijen. Want ik was een vreemde, al noemde ik haar mijne tantes, al noemden zij mij haar kind.

En voor deze smart vond ik geen hart meer om bij uit te schreien, voor deze afgematheid, na die week vol schokken, vond ik geen rustoord.

Ik heb een haven verlaten aan den Oceaan des levens, mijn veiligste ankerplaats is door den storm verwoest.

Niets rest mij meer van Haar beiden dan deze koude steen.

Neen, toch rest mij méer dan dat.

De herinnering blijft, de herinnering aan wat zij voor mij waren, wat zij mij leerden, en die herinnering is zóó met mij samengegroeid, dat 't mij in moeilijke oogenblikken nóg is, alsof haar oogen mij rustgevend aanzien, alsof haar stemmen nog tot mij spreken, met stormbezwerenden klank.

De herinnering blijft — en ook de wensch, om te sterven zooals zij, na een dolend jong hart voor vele jaren tot zich genomen te hebben, om 't te laten groeien en ontknopen, zooals 't daarbuiten in den storm des levens niet altijd kan.

De zon, die me reeds van uit zee haar stralen te gemoet zendt, zegt me, dat ik niet langer toeven kan. Ik moet weg, naar de stad. Langzamerhand wind ik mijn mijmerenden geest los uit de herinneringen en sta op.

Nu klinken mijn voetstappen licht op de andere zerken, nu scheidt reeds een boschje mij van Haar graf.

Hier zal ik nog vaak wederkomen!

En 't is mij, of er in 't groote Ledig, dat mijn leven had vóór ik hierheen kwam, iets is gekomen dat den gapenden afgrond eenigermate vult — een graf onder hooge, ruischende populieren.

NANNIE VAN WEHL.